

A SZERZŐDÉSEK LEHETSÉGES AUTOMATIZÁCIÓJÁNAK KÖTELMI JOGI KIHÍVÁSAI A MAGYAR JOGBAN

A jelen tanulmányban annak néhány összefüggése kerül áttekintésre, hogy az egyre gyorsuló és automatizálódó értékesítési folyamatok során megtörténő, sablonizált vagy egyedi digitális szerződéskötések az eddigi jogi szabályozáshoz képest milyen új összefüggéseket és vizsgálati szempontokat vethetnek fel akár a jogalkotás, akár a jogalkalmazás számára. A mára rutinná vált, humán közreműködéssel készített online ÁSZF-fel (általános szerződési feltételekkel) vagy programozott és decentralizált okosszerződésként (smart contract) megkötött elektronikus szerződések kérdésessé tehetik, hogy vajon az eddigi kötelmi jogi dogmatikai értelmezések továbbra is alkalmazhatók-e a jövőben az online szerződésekre?

A hatályos magyar polgári törvénykönyv a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait. Minden ember és minden jogi személy jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek. A szerződés a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. (A Ptk. nem rögzíti, hogy az írásbeli szerződést csak ember készítheti, de kimondja, hogy aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni.¹) Általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározott, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyalnak meg.²

Szerződés automatizációja alatt a jelen tanulmányban nemcsak a szerződés megkötésének, hanem a szerződés tartalma előállításának automatizációja is értendő. A szerződések automatizációja így egyrésztől jelentheti a szerződéskötés elektronikus, digitális (például az interneten keresztül megvalósítható) ismétlődő megkötési lehetőségeit, továbbá jelentheti a szerződés tartalmának automatizált technológiával (akár gépi úton) történő előállítását is, attól függetlenül, hogy jelenleg egyes algoritmusok már képesek jogi tartalmat készíteni és online kommunikálni is, ugyanakkor az emberi vagy a jogi személyhez hasonlatos jogokkal és kötelezettséggel megalkotott személyiség híján nem rendelkeznek jogszerző-vagy vétőképeséssel.

A jelen tanulmány nem foglalkozik az automata gépek, algoritmusok vagy a mesterséges intelligencia személyiséggel történő felruházásának kérdéseivel a szerződéskötés automatizációja kapcsán, de az alább felvetett problematikák e kérdéskörrel mindenképpen továbbgondolandók.

¹ 2013. évi V. törvény 6:519.§

² 2013. évi V. törvény 1.1.§, 2:1.§, 3:1§ (1) bek, 6:58.§, 6:77.§ (1) bek.

1. Szerződések megvalósult automatizációja általános szerződési feltételekkel

A Ptk. hatodik könyve XV. és XVI. fejezete, a 6:77 § és 6:82 § szerinti, ÁSZF-fel történő online szerződéskötés automatizáció: sztenderd tartalmakkal történő ismétlődő, elektronikus szerződéskötés. Az elektronikus kereskedelembe alkalmazott online ÁSZF-ek az automatizált e-marketingrendszerekbe építve generálják a szerződéskötések internetes folyamatmenedzsmentjét is. Ezt megelőzően a hagyományos (offline) szerződéskötési folyamatok még a szerződő felek személyes ügyleteként jelentek meg a gyakorlatban az 1928-as első magánjogi törvényjavaslat,³ illetve az első hatályba lépett Ptk. megszületésekor.⁴ A jogfejlődésben az írásbeliség és a bizonyíthatóság (azonosíthatóság) kialakulásának szükségszerűsége, mint egy társadalmi-gazdasági fejlődési folyamat következményei végül az ÁSZF-ek mai alkalmazásához is elvezettek.⁵ Azóta a technika fejlődése és az egyre rugalmasabb kereteket kereső, hatékony, gyors és költségtakarékos megoldásokat előnyben részesítő piaci preferenciák társadalmi igényt keletkeztettek a távollévők között kötött (akár elektronikus) szerződések jogi szabályozására is. A távollévői minőségben történő szerződéskötés egyik speciális formája az elektronikus úton megvalósuló ügyletkötés, amely ugyanakkor preferált eszközt kínál a gépi automatizációkhoz.⁶ Napjainkban az olyan online elérhető ÁSZF-ek alkalmazásának összefüggései is vizsgálhatóvá váltak, amelyek még a hagyományos írásbeliség eszközeivel és tipikusan klasszikus jogász (humán) közreműködéssel készültek, alkalmazásuk pedig az internetes kommunikációs térben valósul meg, és a szerződés megkötése automatizmusok segítségével zajlik (pl. egy webshopban klikkeléssel történő árumegrendelés). Emellett az internet dinamikus fejlődése a világhálót, mint a szerződések megkötésére alkalmas természetes közeget is létrehozta, sőt, új specialításokat is lehetővé tett: az anonimitás lehetőségét, a különböző online jogsértések elterjedését és viszonylagos könnyűségét is.

Susskind szerint „az információs rendszerek teljesítményével való elégedettség stabilan nőni fog és ... a legtöbb jogi munkát szemrebbenés nélkül rá lehet majd bízni a gépekre.”⁷ Szerinte vannak olyan technológiák, melyek egyértelműen és kifejezetten az ügyvédi és jogi szolgáltatások korábbi megoldásait mint „romboló technikákat” érintik (pl. automatizált dokumentum-összeállítás, az állandó összekapcsoltság, az elektronikus piactér, az e-learning, az online segítségnyújtás, a workflow és a projektmenedzsmentbe ágyazott jogi tudás). Ezen logika mentén nem nehéz belátni, hogy a szerződéskötések az interneten és a formalizált általános szerződési feltételek automatizált és tovább automa-

³ Annak ellenére, hogy a Magánjogi törvényjavaslat soha nem lépett hatályba, a második világháborút megelőző korszak legjelentősebb polgári jogi kodifikációs erőfeszítésének tekinthető, amelyet a bírói gyakorlatban is hivatkoztak, a minősége és tudományos színvonala pedig kétségtelen. A törvényjavaslat az 1959. és 2013. évi polgári törvénykönyvnek viszonyítási pontként szolgált. VERESS Emőd: *Az 1928. évi Magánjogi törvényjavaslat*. Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2019. 17.

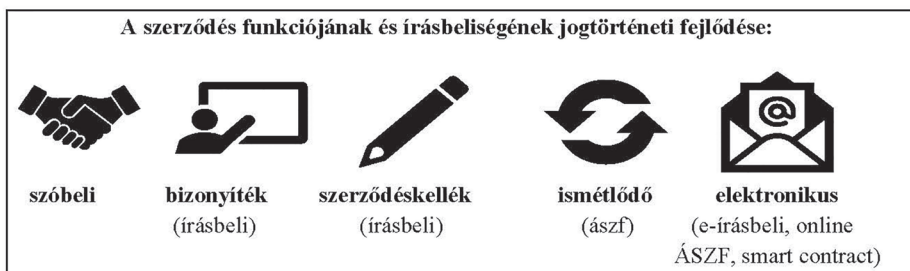
⁴ 1959. évi IV. törvény

⁵ NÉMETH Gabriella: *Általános szerződési feltételek az online térben. A sztenderdizált, elektronikus és automatizálható szerződéskötés kihívásai a magyar jogban*. PhD értekezés. 2019. 44. <https://doktiskjog.sze.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/35685/m/3620> (2020.01.03.)

⁶ 2013. évi V. törvény Hatodik könyv, XVI. Fejezet, 6:82§-6:85§

⁷ SUSSKIND, Richard: *Az ügyvédség vége? A jogi szolgáltatások természetének újragondolásáról*. Complex Kiadó Kft., Budapest, 2012.

tízálható megoldásai a nem túl távoli jövő praktikus megoldásai lehetnek. Az itt említett *romboló erejű jogi technológiák* mellett már számos olyan technológiai újítás létezik, melyek mind-mind jogi paradigmaváltást igényelne a szabályozói oldalon is. Az Uber példáján is jól látszódott, hogy ha a régi szabályokat alkalmazzuk, az könnyen a technológia jelentette előnyök elvesztéséhez is vezethet.⁸ Susskind azon megállapítása, miszerint a jogi szolgáltatások evolúciója egy az egyeditől, testre szabottól a sztenderdizált visszatérő jogi megoldás felé, majd a rendszerezett, később a csomagolt, végül tömegáru jellegű jogi termékek irányába halad, helytállóan tűnik a szerződések evolúciójára nézve is. Az alábbi ábrával szemléltethető, hogy napjaink automatizációra áttérőben lévő gazdaságában az ismétlődően és elektronikusan megköthető szerződések, mint jogi termékek korszakát is éljük, legyen szó sablonizált blankettafeltételről vagy egyedire generált (automatikus? programozott?) tartalomról:⁹

Általános szerződési feltételnek minősíti a Ptk. azt a szerződési feltételt, amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározott, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg. Az egyoldalúság, a másik fél közreműködése nélküli előállítás az újra és újra, változatlanul ismétlődő, tehát automatizálható műveletet segíti a felek kötetmi jogi viszonyában. Ma már nemcsak feltételezés, hogy az automatizálódó online kereskedelmi technikák gyorsulnak és egyre több aktív weblapon köthetőek meg írott és sablonizált szerződések, és az sem, hogy az online ÁSZF-fel történő szerződéskötés eltérően viselkedik a papíralapú írott folyamatokhoz képest.¹⁰ A 2013-as Ptk. reform elindított egy folyamatot, a blanketták csatája és az e-szerződéskötés explicit megjelenítésével a kódexben. Ezután indokoltá válhat az online ÁSZF-fel történő szerződéskötés elkülönítésének megfontolása vagy az okosszer-

⁸ Tóth András: *A technológia szabályozásának jogi kihívásai*. In: Tóth András (szerk.): *Technológia és jog. Új globális technológiák jogi kihívásai*. Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK, Budapest, 2016, 32.

⁹ A szerző saját ábrája. A szóbeli szerződések kialakulását követően a leírt megállapodás elsődlegesen bizonyítékot szolgált, az írásbeliség csak később vált ún. szerződési kellékké. Az élőszóval kihirdetett jogügyleteket egykor ún. közhiteles személyek tanúsították. Az írásbeliség terjedésével egyre több szerződést foglaltak írásba (egykor oklevélbe). (Bővebben: MEZEY Barna(szerk.): *Magyar Jogtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.) Az ászf-ek kialakulásával lehetővé vált a sokakkal történő ismétlődő, írásbeli, a 21.században akár online szerződéskötés is, bár az 1977. évi Ptk. reform előtt hazai jogunkban nem találunk az ÁSZF-ekre vonatkozó kifejezett normát vagy az ítélkezési gyakorlatba fixen beépült joggyakorlatot, sem megkövült kereskedelmi szokást. (Bővebben: NÉMETH, 2019. 44-52.)

¹⁰ A jelen tanulmány szerzője részletesen foglalkozik a hivatkozott értekezésében azzal a négy eltérő viselkedéssel, amely egy online ÁSZF-et jellemez az internetes térben.

zódések definiálásának mérlegelése az elektronikus szerződéskötés általános szabályain belül, mivel a szerződéskötés illetve a szerződéskészítés is automatizálhatóvá válhat a modern technológiák révén.

2. Automatán vezérelt jogi tartalomkészítés és jogi folyamatmenedzsment lehetőségei

A 21. századi elektronikus kommunikáció vagy az okosszerződések megjelenése következtében a klasszikus jogrendekben eddig kezelt szóbeli és írásbeli kettős kategóriarendszer is megbomlani látszik. A *leprogramozott szerződési kód* vagy az *ún. írott-beszélt digitális nyelv* (email, chat, sms, piktogramok) megjelenése nehezíti teszi annak meghatározását, értelmezését, hogy mit jelent pontosan a digitális térben egy írásbeli szerződés, illetve mit jelent a szerződés megírása. Lassan nem kérdés, hogy a bianco (sablon)szerződések megkötése az interneten olyan automatikus műveletté is válhat a jövőben, amelyhez végül emberi közreműködés sem szükséges.

Az e-kereskedésben tipikusnak mondható a marketingautomatizálás, amely olyan szoftvert, technológiát takar, melynek célja a marketing folyamatok gépesített, automata ismétlődése, mint például a szegmentálás vagy a kampánymenedzsment. Az eddigi manuális folyamatokat sokkal hatékonyabbá teszi, ezáltal időt takarít meg új folyamatok kialakítására is.¹¹ Az értékesítési láncolat végén pedig a fizetéssel megvalósul a rendelés, a szerződéskötés. Ily módon az automatizált értékesítési folyamat óhatatlanul generálja az automatikus szerződéskötést is. Egy automatizált értékesítési rendszer végén tehát automatizált jogi folyamatmenedzsment révén megvalósuló szerződéskötés és automatizált fizetés is történik, online platformok igénybevételével. Az online marketing folyamatba épített *digitalizált és automatizált szerződéskötés* jelenleg tipikusan (még ember által készített) általános szerződési feltételek alkalmazásával történik, mivel az eladó, a szolgáltató gyors és olcsó szerződéskötést, gyors és minimalizált költségű értékesítést szeretne megvalósítani a weben, egyedi alkutól és hosszas szerződéskötéstől mentesen. Az online értékesítésben folyamatosan szempont, hogy a fogyasztó az elé tárt választási helyzetben *lehetőleg azonnal döntsön*. (Digitális marketing területen kifejlődött az ún. azonnali cselekvésre ösztönző marketing is, amely nevének megfelelően ott-akkor-rögtön kialakuló cselekvést generál a marketing és a pszichológia befolyásoló eszközeivel.)¹²

Itt már újabb kérdésként merül fel, hogy vajon elképzelhető-e a sablonizált mellett az egyedi szerződéskötések automatizációja is, és vajon a szerződések megkötése automatikussá válása mellett azok tartalmának összeállítása is automatizálható-e? Ha pedig automatizálódik a szerződéskötés, továbbra is indokolt-e egyedi vagy sablonizált szerződéskötés megkülönböztetéséről beszélni? Ha nem, akkor vajon a létező automata megoldás egyedi lesz-e vagy sem?

¹¹ <http://www.automatizaltmarketing.hu/> (2019.05.30.)

¹² Ráadásul a marketingszakemberek a befolyásolás során pontosan céloznak: szegmentált fókuszcsoporthoz eljutnak az ajánlatot, és tudják: ha nem az a kérdés: kéred vagy nem kéred? hanem: ezt kéred, vagy azt kéred? akkor a fogyasztói döntés befolyásolása szinte biztosan sikeres lesz, és a fogyasztó az egyiket választani fogja.

Az tény mindenesetre, hogy már ma is létezik olyan automata algoritmus, amely előre betáplált kereskedelmi szerződésminták alapján szerződést tud készíteni, és azt is megmondja, hogy egy szerződésből mi hiányzik, milyen tartalmi elemei jogellenesek, vagy logikailag hiányosak.¹³ A gazdasági és technikai fejlődés, a tömegtermelés a 21. századra kiegészült az internet megjelenésével, a digitalizált értékesítési, szolgáltatási tevékenységek széleskörűvé válásával. Lehetővé vált az elektronikus, ezen belül az internetes (online) szerződéskötés, elkezdődött a leprogramozható okosszerződések kialakulása, amely jelentős innovációt jelent a klasszikus kötelmi jogdogmatika számára. Az online alkalmazott (egyedi vagy általános) szerződési feltételek igen lerövidítik a szerződéskötési folyamatot. Mindehhez *társul a fogyasztók* automatizációra nyitott attitűdje, amely előrevetíti további jogi korlátok felépítésének szükségességét nemkívánatos, az általános közérdek érvényesülése ellen ható, ám technológiailag innovatívnak minősülő jelenségek esetében.¹⁴

3. Paradigmaváltás és interdiszciplinaritás a korszakváltásos adaptáció korában

Az ÁSZF-fel vagy egyedi szerződéskötési megoldásokkal az interneten történő innovatív szerződéskötést elsődlegesen az *Eörsi-féle úgynevezett korszakváltásos adaptáció* és a diszruptív technológiák megjelenése szemszögéből érdemes vizsgálni. Eörsi Gyula az 1975-ben kiadott összehasonlító jogi művében kifejti, hogy a jog fejlődése észrevétlen, aktív adaptáció. E folyamat általában kiegyensúlyozott, de bizonyos társadalmi–gazdasági időszakokban erőteljesebben jelennek meg a jogi konfliktusok régi és új között.¹⁵ (Eörsi ezt nevezi korszakváltásos adaptációnak, az ilyen időszakokban megnőhet a bírói jogfejlesztés szerepe is.)

A 21. századi kötelmi jogi korszakváltást jellemzi, hogy az egyedi szóbeli szerződéskötésekhez képest napjainkban az online is elterjedt, sablonizált ÁSZF-ekkel való szerződéskötést a leprogramozott smart contractok többféle típusa egészíti ki, és bizonyára további innovációk is várhatók. Újra kérdésként tehetjük fel, hogy mennyire klasszifikálhatóak az innovatív technológiák a hagyományos jogdogmatikai megközelítések alkalmazásával?¹⁶ A digitalizáció, a globalizáció és emellett a határokon is átívelő internetes és *automatizációs előnyök vagy kihívások* hatással lesznek a klasszikus kötelmi jogi intézmények és jogelvek egyes kérdéseire (pl. ajánlati felhívás, ajánlat, szerződés, értelmezési elv, szerződéses szabadság, közérthetőség, írásbeliség, tisztesség, szerződésszegés, tartalomfelügyelet) a magyar jogban is. Az okosszerződések jogszabályi definíciója egyelőre még nem fellelhető, tanulmányok különbözőképpen fogalmazzák meg azok lényegét, annak alapkonceptiója a hagyományos szerződések digitalizált és automatikus végrehajtása,¹⁷ ugyanakkor alapvetően másképp, sokkal decentralizáltabban működik, mint a korábbi szerződésfelügye-

¹³ A LawGeex weblapján azt is megtudhatjuk, hogy egyes iparágak vezetői, például az eBay, a White & Case és az Office Depot minden nap támaszkodnak a LawGeex technológiájára. <https://www.lawgeex.com/> (2020.01.03.)

¹⁴ NÉMETH, 2019. 214.

¹⁵ EÖRSI Gyula: *Összehasonlító polgári jog*. Akadémia Kiadó, Budapest, 1975. 394.

¹⁶ LABANCZ Andrea: *Innováció a szerződéses jogban. Smart contract*. In: Gellén Klára (szerk.): *Gazdasági tendenciák és jogi kihívások a 21. században*, Iurisperitus, Szeged, 2019. 153.

¹⁷ LABANCZ, 2019. 162.

leti megoldásokkal (pl. bírósági kontroll, pénzügyi kontroll, ügyvédi kontroll) kezelhető üzleti formák. Napjaink online ügyleteit meghatározzák az internetes információcsere technikai jellemzői. Ha a technológiai fejlődés vagy az automata rendszerek fejlesztése során a címzett, a módosíthatóság, esetleg a kézhezvétel, a kézbesítés vagy kézbesíthetőség értelmezése más dimenziót nyerne, újra kell fogalmazni a szabályozásban jelenleg fellelhető elektronikus szerződéskötési kereteket, sőt, a jognyilatkozatok hatályosulása vagy az írásbeliség kérdéskörét is. Ha pedig indokoltá válna az online ÁSZF-fel történő szerződéskötés elkülönítésének vagy az innovatív okosszerződés mint automatikus szerződéskötés definiálásának mérlegelése az elektronikus szerződéskötés általános szabályain belül, vajon ez mikor történjék meg? Az Eörsi-féle adaptációs logikán kiindulva valószínűleg érdemes volna ezzel várni, ugyanakkor a technológiai fejlődés digitális sebessége napjainkban nem összevethető a 19. századi, szintén kötelmi korszakváltást, jelentős társadalmi és jogi változásokat generáló tömegtermelés és gépesítés, illetve ezek adaptációs evolutív hatásának (lassabb) tempójával.

A kötelmi jogban is megvalósuló automatizáció vizsgálata tehát időszerű. Az automatizált adatkezelés már napi rutinnak számít, ezért kizárólag automatizált adatkezelésen alapuló, az érintett személyre hátrányos vagy őt jelentős mértékben érintő jogkövetkezményekkel járó döntés meghozatalára is kizárólag csak akkor kerülhet sor, ha azt törvény vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa kifejezetten lehetővé teszi és az számos törvényi előírásnak megfelel: pl. egyenlő bánásmód követelménye; az érintett tájékoztatása a döntéshozatali mechanizmus során alkalmazott módszerről; a döntés eredményének emberi közreműködés alkalmazásával történő felülvizsgálata.¹⁸ A jogi szabályozás napjainkban támogatja az automatikus döntéshozatalt is, hiszen az elektronikus ügyintézészt biztosító szerv a rendelkezésére álló és automatikus információátvitel útján megszerzett adatok alapján, emberi közbeavatkozás nélkül is dönthet. (Az elektronikus ügyintézészt biztosító szerv a honlapján, valamint a személyre szabott ügyintézési felületen is elérhető módon közzéteszi az alkalmazott döntéshozatali eljárás módszertanát és lényeges szabályait.)¹⁹ Az elektronikus szerződéskötést már nem elegendő a magánjog és a fogyasztóvédelem szemszögéből szemlélni, kifejezetten szükségessé vált annak *interdiszciplináris közegbe helyezése*. A jogtudományban a szerződéskötések lehetséges automatizációja nem ítéltető meg számos mérnöki, közgazdaságtani, pszichológiai, nyelvészeti, marketing vagy informatikai tárgyú ismeret nélkül.

Napjainkra vizsgálandóvá vált, hogy a virtuális térben való szerződéskötésnek milyen lehetséges jövőbeli irányai vannak nemcsak az e-kereskedés további terjedésével, hanem a technológiai automatizáció és a robotika (mesterséges intelligencia, algoritmusok) fejlődésével. Mivel a technológiai fejlődéssel akár az e-blanketták csatája, az automatizálható ÁSZF-fel történő szerződéskötés online elterjedése vagy az okosszerződések paradigma-váltása és ezek bizonyítási kérdéseinek egyre komplexebbé válása várható, célszerűnek

¹⁸ A 2011. évi CXII. törvény, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról tartalmaz a hivatkozott 6.§-on kívül további rendelkezéseket is az automatizált adatkezelési folyamatokkal kapcsolatosan, lásd: 25/F § (1) bek, 75.§ (6) bek.

¹⁹ 2015. évi CCXXII. törvény – az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól 11.§ (1)-(3) bek., melyre más jogszabályok is épülnek, pl. 2016. évi CL. törvény, az általános közgazdasági rendtartásról 40.§.

tűnik az online alkalmazott innovatív, automatizált szerződéseknek az elektronikus szerződéskötés szabályain belül elkülönült *speciális (tartalmi, formai, kötési) jellemzőit* megfelelően kialakítani ahhoz, hogy a legnagyobb valószínűséggel érvényesen, joghatályosan és károkozásmentesen történjék meg a szerződéskötés, és a (valószínűleg automatikusan) megszegett vagy jogot sértő szerződéses tartalmak felett a megfelelő és közérdekű szerződéstartalmi kontroll is megvalósulhasson. Elképzelhető, hogy etekintetben a közérdek igényelheti a technológiasemleges kötelmi jogi szabályok megtörését és az online kötelmi jogi megoldások elkülönítését az e-szerződéskötés klasszikus és túl általános szabályain belül. Az online ÁSZF-fel vagy okosszerződéssel történő elektronikus szerződéskötések kötelmi jogi vizsgálatakor a jövőben a fogyasztóvédelmi vagy kárfelelősségi jogi kérdések mellett nyelvészeti, technológiai, etikai, automatizációs szempontokat is célszerű szem előtt tartani.

4. Összegzés

Az automatizálódó értékesítési folyamatok során megtörténő, sablonizált vagy egyedi digitális szerződéskötések az eddigi jogi szabályozáshoz képest új összefüggéseket és vizsgálati szempontokat vetnek fel úgy is, hogy egyelőre a szerződéskötés alanyaiban még nem valósult meg a robotizáció. Az Eörsi-féle aktív adaptációs elmélet szerint ma egy korszakváltó adaptációs szakaszban vagyunk, és a technológiai fejlődés – automatizáció felé is mutató – logikája felismerhető a kötelmi jogi intézmények fejlődésén is. Az okosszerződések az eddigi létező klasszikus kötelmi jogi dogmatikában nem kezelhetőek, az online ÁSZF-ek mint a Ptk. által nevesített jogi szövegek pedig több eltérő viselkedési tulajdonságot is mutatnak papíralapú társaikhoz képest (pl. erősödő normahatás, e-beszédszerűség hiányából adódó érthetatlenség erősödése vagy az algoritmusok általi vizsgálhatóság).²⁰ Pusztán azáltal, hogy egy szerződés kikerül az online térbe, vagy azt már nem csak az ember volna képes elkészíteni, számos új felügyeleti, értelmezési és jogkövetkezményi szempont felmerül. Ez az eddigi magánjogi, kötelmi jogi értelmezések tekintetében teljesen új gondolkodásmódot igényelhet. Célszerűnek tűnik az online alkalmazott és automatizált szerződéseknek az elektronikus szerződéskötés szabályain belül elkülönült speciális jellemzőihez idomuló szabályozást kialakítani ahhoz, hogy a legnagyobb valószínűséggel történjék meg a valódi (nemcsak formálisan beklikkelt de el nem olvasott) szerződéskötés, valamint a megszegett vagy jogot sértő szerződéses tartalmak felett a közérdekű szerződéstartalmi kontroll is érvényesüljön. A kérdéskör, mint aktuális jogi problematika megfelelő kezeléséhez a jogi szaktudás ma már aligha elegendő, nem mellőzhető a gépi intelligenciával, automatizációval, etikával foglalkozó szakemberek bevonása és az interdiszciplináris tudásmegosztás. A technológiai fejlődés következtében folyamatosan új dilemmák várhatóak: *ha a szerződést nem ember állítja elő, akkor ki; ha az online szerződéskötéskor a jövőben majd nem ember klikkel, akkor minek minősül az ügylet; ha nem érthető az automatán összeállított szöveg vagy folyamat, akkor mi legyen a teendő; hogyan vihető bele az etika, és különösen a Ptk jóhiszeműségre, tisztességre, az elvárható magatartásra és más etikus hozzáállásra vonatkozó alapvető elvei az automatizált kötelmi jogi folyamatokba, melyek nem elkerülhetők?*

²⁰ NÉMETH, 2019. 235.